

Kakšen pa je običajno postopek šolnikov, ko dajo učencem v razredu šolsko nalogo, naj vsak zase presodi in se spomni, kako je bilo, ko je bil še sam šolar in dijak; o tem naj premisli in nato ugotovi, ali je bil postopek vedno, vsestransko korekten. Ali moremo potem — pri natančnem postopku — zahtevati, da nam učenec praktično v slabih štiridesetih minutah napiše tako nalogo, kakor jo pričakujemo, ko pa šolniki pogosto sami vede ali nevede, hote ali nehote, posredno ali neposredno onemogočujemo, ker se držimo nekakšnih lastnih vcepljenih dresur, nekakšnih ozkosrčnih, birokratskih predpisov, ki še zaudarjajo po plesnobi staroavstrijskih zakonov, da bi otrok v že tako mnogokje za zbrano ustvarjalnost neprimernem šolskem okolju imel vsaj po naši plati tiste osnovne okoliščine, ki pospešujejo zbrano in plodno jezikovno ustvarjalnost.

Pismeno izražanje je že samo po sebi in še prav posebno za otroka zapleten psihološki proces, ki se ne dá olajšati z dosedanjimi togimi načini, postopki in predpisi ter nepristransko oceniti s petimi suhoparnimi redi pri petih šolskih nalogah na leto. Zato je potrebna tudi glede spisja tako v obvezni kakor v nižji strokovni šoli temeljita reforma.

Jože Toporišč

GLAGOLSKI NAGLASNI TIPI NAŠEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

Najbolj dostopna razprava o poudarnih tipih pri slovenskem glagolu je Breznikova v AfsI Ph 1911. Breznik je naglas obdelal po posameznih vrstah, in sicer prvo in peto v po treh skupinah, tretjo v dveh, ostale pa v po eni. Tako je dobil 11 skupin in jih obravnaval glede na to, ali so bili glagoli prvotno naglašeni na korenu ali ne. Prve je zaznamoval z *a*, druge z *b*, če so imeli v korenu kratek, in z *b*¹, če so nekoč imeli dolg vokalizem. Primer: a) sésti (sh. brzi); b) plesti (sh. spori); b¹) trésti (sh. trésti). Kdaj so bili glagoli prvotno poudarjeni na korenu in kdaj ne, nam v slovenščini večinoma pove že nedoločnik: *véniti* — *ganiti*, *videti* — *želéti* ip. Pri glagolih I. vrste, ki so brez nedoločniške glagolske pripone, nam pomaga sedanjik: *sèdem* ima padajočo, *trésem* pa rastočo intonacijo, prvi je prvotno na korenu naglašen, drugi ne. Ta Breznikova razprava v glavnem drži tudi danes, čeprav ji na primer Škrabec in Ramovš po pravici ne dasta vedno prav: naglašnemu *-i-* v velelniku ednine in množine na primer je Breznik pripisoval rastočo intonacijo, onadva pa padajočo, in podobno.

Slovenska praktična slovnica je dokazala svoj realizem s tem, da je zavrgla misel na to, da bi se negorenjski ali nedolenjski Slovenec mogel priučiti zapletenih intonacij: zato intonacije v knjižnem jeziku niso obvezne in slovnice jih ne obravnavajo. To je moralo upoštevati tudi Slovensko pravorečje iz leta 1946, v katerem se na straneh 76—88 obravnava naglas glagolskih oblik. Slovensko pravorečje se v marsičem drži Breznika: glagole obravnava po istih skupinah kot Breznik, le da je skupino *uméjem* potisnilo med posebnosti; na prvem mestu navaja nedoločnik, potem

sedanjik, velelnik, opisni in trpni deležnik; v večini skupin loči troj naglas. Breznikovo poimenovanje naglasnih tipov zaradi neupoštevanja intonacije ni bilo več uporabno, zato je Slovensko pravorečje uvedlo nova. Ta je prevzela tudi Slovenska slovnica 1956, učijo se jih po vsej Sloveniji, zato si jih natančneje oglejmo.

Merilo za razporeditev glagolov v naglasne tipe je Slovenskemu pravorečju najprej mesto naglasa. Zato loči nepremični poudarek na osnovi, premični poudarek in poudarek na obrazilu. Primer: 1. sésti; 2. plēsti; 3. cvesti. Razen mesta naglasa upošteva tudi razliko v kvaliteti naglašnega vokala, na primer pri glagolih III. in IV. vrste: kléčal — žélel, ločil — prósil, gréši — déli. Nazadnje mu je važna tudi kvantiteta naglašnega vokala: žel — zéla; verjél — verjéla. Glede na vse to in na dejstvo, da želi v posamezen naglasni tip zajeti sedanjiske in nedoločniške glagolske oblike, ni prav nič čudno, da ima 14 poimenovanj naglasnih tipov in 29 primerov, ki jih prikazujejo, pri vsem tem pa nekatera poimenovanja še vedno niso enoznačna. Poimenovanja so tale: 1. Poudarek je na osnovi in se ne premika: sésti, véniti, slíšati, mísliti, délati, lájati, vérovati. 2. Poudarek je premičen: plēsti, kreníti, sejáti, peljáti. 3. Poudarek je na obrazilu: cvesti, kupováti, končáti. 4. Poudarek je (ponekod) na obrazilu: stakníti. 5. Poudarek je premičen; po opisnem deležniku razločujemo tri skupine: kléčal (A), žélel (B), sedél (C). 6. Poudarek je premičen: v velelniku in opisnem deležniku sta ozka ó, é (A) ali široka ô, ê (B), ločil — prósil. 7. Poudarek je na obrazilu; v edninskem velelniku sta ozka ó, é (A) ali široka ô, ê (B), gréši, déli. 8. I: žéti. 9. II: začéti. 10. III: verjéti. 11. —: kríti. 12. IA: bráti. 13. IB: žgáti. 14. II: kováti.

Toda to še ni vse. Pri prvem tipu vendarle včasih obvezno nastaja premik: strezíva, belíla, písala. Take glagole je Breznik obravnaval v tipu b¹. Tako imamo v prvem naglasnem tipu Slovenskega pravorečja dva predstavnika, ne enega, in je stopitev samo na papirju, prav tako pa tudi razbitost, saj gredo *sésti*, *véniti* itd. v eno samo skupino, in bi jih bilo treba skupaj tudi prikazati.

Kako je pa s premičnim poudarkom? Primeri zanj so tile:

plēsti	plétem	plēti — pletíte	plétel — plétla	pletèn
kreníti	krénem	krèni — kreníte	krènil — kreníla	okrénjen
peljáti	péljem	pélji — peljíte	péljal — peljála	zapelján
sejáti	sejém	sej — sejte	sejál — sejála	zaseján
kováti	kújem	kúj — kújte	kovál — kovála	zakován

Premični naglas ni enoten: *plēsti* se loči od vseh drugih nedoločnikov, čeprav ima naglas na osnovi. Pri zadnjih štirih glagolih se nedoločnik loči od sedanjika, v velelniku tvorita posebno skupino zadnja dva glagola, pri opisnem deležniku se naglasi razporejajo v tri skupine, pri trpnem zopet v dve, ki pa nista identični s prejšnjimi.

In poudarek je na obrazilu?

cvesti	cvetèm	cveti — cvetíte	cvetèl — cvetlà	razcvetèn
končáti	končám	končáj — končájte	končál — končála	končán
kupováti	kupújem	kupúj — kupújte	kupováł — kupovála	kupován

Tudi ti primeri niso enakšni: pri nedoločniku je v *cvesti* naglašen formant nedoločnika, pri *končáti* in *kupováti* pa glagolska nedoločniška pripona. Razlike so tudi med *končáti* in *kupováti* in *končám* ter *kupújem*: naglas na enozložni (dvozložni) priponi, na drugem ali prvem zlogu (*končám* — *kupújem*).

Poimenovanje št. 5 in 7 je nepregledno in nepraktično, ker uvršča v dve zelo različni skupini skoraj enake glagole. Na primer: Za 5. skupino, to je, poudarek je premičen itd., se navaja *želím*, za 7., poudarek je na obrazilu, pa *delím*, toda samo opisna deležnika moškega spola ednine se ločita (*žèlèl* : *delíl*) in še to ne vedno, kot nam pove primer istih dveh tipov: *sedèl* — *delíl*. Poudarek je torej v teh dveh tipih ali večinoma ali pa stalno na obrazilu, vsaj toliko, kot v 4. skupini, ki jo pravorečje imenuje: poudarek je (ponekod) na obrazilu.

Slovenskemu pravorečju so bili potrebni naglasni tipi 8—14 zato, ker ni obravnavalo sedanjiških oblik ločeno od nedoločniških. Nedoločniške oblike gredo namreč vse v prve štiri tipe, sedanjiške pa prav tako, le da so drugače razporejene.

Razen pravkar obravnavanih naglasnih skupin imamo v Slovenskem pravorečju še vse polno posebnosti. Njihova glavna pomanjkljivost je, da niso sistematizirane in da ni vedno povedano, katera oblika je pravzaprav posebna in katera ne in v čem je ta posebnost: *nášel* — *nájdem*, *plétel* — *plèl* so samo morfološke posebnosti, naglasne nè. — Posebnosti Slovenskega pravorečja se pri glagolu dajo klasificirati takole. V prvo skupino se uvrščajo supletivni glagoli (izidem — izšèl), ki že zaradi tega morejo imeti različen naglas. V takih primerih bi kazalo zapisati naglas kar v oblikoslovni obravnavi. V drugo skupino gredo morfološko-akcentne dublete istih glagolskih oblik: *sédel* — *sèl*, *plétel* — *plèl* ali *pregániti* — *prègniti*, *pregánem* — *pregánem* ip. Naglas takih glagolov se lahko prikaže v normalnih tipih. — Tretjo skupino med posebnostmi tvorijo čiste akcentne dublete, kot na primer *nášel* — *našèl*, *dájem* — *dajèm*, *míniti* — *mínniti*, *dáhníl* — *dahníl*, *razúmel* — *razumèl*, *uglájèn* — *uglájèn*, *podárjen* — *podarjèn*, *dobíl* — *dóbil*, *bliskati* — *bliskátá*, *zvézíva* — *zvezíva*. Pravzaprav bi moral akcentolog obravnavati samo takšne primere med posebnostmi. Tu bi bilo treba še prav posebej opozoriti na žive in splošnejše primere in na odmirajoče in zastarele.

Takšne so odlike in pomanjkljivosti slovenskega naglasa pri glagolu. Kar velja za Slovensko pravorečje, velja v glavnem tudi za Slovensko slovnico 1956 ter za Slovenski pravopis 1950. Slovenska slovnica je opazila, da je vseh glagolskih tipov vendarle preveč, pa sploh ne govori o naglasu pri glagolih I. vrste, razredi 5—7, in V. vrste, razreda 3 in 4. Pot k rešitvi to seveda ni, prej poziv, da je problem le treba razčistiti.

Knjižni naglas se prav tako kakor naš knjižni jezik sploh opira v prvi vrsti na gorenjščino in dolenjščino. Prav je tako. Naglasne razmere v drugih slovenskih narečjih in govorih so sicer pogosto precej drugačne kot v obeh osrednjih slovenskih narečnih področjih, toda raziskujoči um in tudi navadna jezikovna zavest nam vedno znova odkrivata, da se dajo vključiti v idealen naglasni sistem, za kakršnega znanost (primer Ramovš, Breznik) upravičeno predvideva, da je bil nekoč lasten našim prednikom. Tako ima vsak Slovenec naglasni sistem, ki je potomec enega očeta. Iz

tega sledi, da se mora slovenski knjižni naglas, če hoče postati dosegljiv ideal vseh izobrazenih Slovencev — in teh je in bo vedno več — opirati na glavne naglasne težnje vsega slovenskega jezika. Zato mora zametovati vse ozko narečne posebnosti, ki se izmikajo sistemskim težnjam v razvoju večine slovenskih narečij, pa najsi bodo posebnosti dolenske ali gorenjske. Kar je 19. stoletje ugotovilo za oblikoslovje in glasoslovje, velja tudi za naglas: ne more biti torišče pretiranega individualističnega slovničarskega strokovnjakarstva. Ko bi se to prepogosto ne pozabilo, bi iz naše slovnice lahko izginil marsikak »pomni pa, da...«. — V naglasu naš knjižni jezik še ni ustaljen. Včasih se po polovica slovenskih narečij družijo v različnih naglasnih značilnostih: takrat dovolimo dvojnice in raba bo že pokazala, katere so več vredne. Da se nekaterim zdi naš naglas težak, je precej krivo pravkar razkrito pojmovanje naglasnih tipov, verjetno pa nič manj naše zgolj poučevanje, ki ne navaja slovenskega človeka povezovati knjižni naglas z njegovim narečnim. Tako seveda postavljamo hišo na šibke temelje.

Kako tedaj priti do resnične podobe slovenskih naglasnih tipov pri glagolu? Najprej moramo ločiti mesto naglasa od kvantitete in kvalitete. To dvoje naj se določuje pozneje. Naglasni tipi bodo razen tega mnogo preglednejši in priučljivejši, če se obravnavajo posebej oblike sedanjiškega in posebej nedoločniškega debla. Opora za tako delitev ni le v naglasu samem, temveč tudi v oblikoslovju (najdem — našel, žanjem — žeti, berem — brati ip.). — Od vseh mogočih oblik je treba izbrati le naglasno tipične, to je tiste, ki lahko zastopajo tudi druge, manj pogostne ali po narečjih bolj sprejemljive.

Iz nadaljnje obravnave oblik iz sedanjiškega debla lahko izločimo deležnik sedanjega časa in krajšo obliko za 3. osebo množine, ker je prvi naglašen vedno na glagolski priponi: *pletóč, seděč, gredé, nakupováje*, 3. oseba množine pa razen pri *bódo* prav tako: *pletó, sedé, gredó, bijó*. Tako nam preostane le naglas sedanjika in velelnika. Glede mesta naglasa nam za prvega zadostuje 1. oseba ednine, za drugega pa 2. oseba ednine in množine. Slovenski glagoli bi se nam tako razporedili v pet skupin:

1. mislim / sliši — slíšite. Tako še *délam, sédem, dvígnem, čújem, vérujem, kújem*.

2. plêtem / plêti — pletíte. Tako še *trésem, nósím, žênem, píšem*.

3. kosím / kósi — kosíte. Tako še *pustím, bežím*.

4. potrêm / potri — potríte. Tako še *žrêm, žgêm, cvetêm, končám, končávam, kupújem*.

5. stáknem / stakni — stakníte.

V prvi tip gredo vseskozi korensko naglašeni glagoli, to je Breznikov tip *a*. Imenovali bi ga lahko nepremični naglas na korenu (ali podstavi v primerih kot *vérujem*). Ta tip je zelo življenjski in se nenehno bogati iz drugega tipa. SP in Slovenska slovnica 1956 sta to priznala zlasti pri glagolih na -em in -am: *trésite, žánjite, píšite, čakajte, mótajte* je prav tako dovoljeno kot *tresite, čakajte, motájte se* ip. Priznati bo treba to tudi pri glagolih na nepoudarjeni -im, torej velelnik *lóci* — *lóčite*, česar se danes še branimo in zahtevamo le *ločíte*, kar je toliko bolj čudno, ko z druge strani celo glagolom na poudarjeni -ím, če je bil koren prvotno

dolg, dovoljujemo, četudi nedosledno, v velelniku korensko naglaševanje: *béži, béžite* navaja že SP.

Tudi za naš drugi tip je značilen korenski naglas, saj je le v dvojnem in množinskem velelniku na glagolski priponi. Omenili smo njegovo prehajanje v prvi tip. Naš 2. tip vzdržuje torej širok vokalizem v I. in IV. vrsti, v drugi pa polglasnik: plēti, nōsi, sahnīte. Ta tip je sprejel vase naš 5. tip, ki životari le še kot dubleta, pa še to ne pri vseh glagolih. Slovensko pravorečje se ga še drži, toda kako izumira, nam pove Slovenska slovnica 1956, ki določa po SP naglas *stákni*.

— Četrty tip je naglašen vseskozi samo na glagolski priponi. Bolj kot za edini primer z ohranjenim polglasnikom v osnovi *cvetēm* in njegove zloženke velja to za predpanske glagole tipa *počnēm* in redke simplekse kot *žgēm, tkēm*. Pri predpanskih glagolih nam je ta tip gotovo pomagalo ohraniti dejstvo, da slovenščina nerada premešča naglas proti začetku v primerih, ko bi moral preskočiti mesto izginulega polglasa, še manj ga pa trpi na predponah. (Kakor je znano, ga imamo na predponah le takrat, kadar te niso več prav občutene v svojem samostojnem pomenu, ampak so se izgubile v novem pomenu sestavljenke: najdem, pošljam, národ, zárod ip.). Zelo živ je 4. tip pri glagolih na -ám ali -újem, to je pri dvozložnih priponah (-ám je po skrajšanju nastalo iz -ájem). Za glagole šeste vrste je sploh značilno, da zmaguje naglas na končaju in tako celo glagoli iz 1. tipa prehajajo v četrtega: *nadlégovati > nadlegováti*.

— Tudi glagoli tretjega tipa so naglašeni na glagolski priponi, le v edninem velelniku na korenu. Omenili smo že, da tisti z neodprtím vokalizmom v korenu prehajajo v prvi tip: *béži* — *béživa*. To je v skladu z že poudarjeno naglasno tendenco sodobne slovenščine, hkrati pa je tu primerno tudi zato, ker se tako ločijo velelniške oblike od sedanjških: *bežíta, bežite* (sedanjik) — *béžita, béžite* (velelnik). Mesto naglasa postaja razločevalno vse odločilnejše, kjer in ker se izgublja intonacije.

Peti tip se, kot rečeno, izgublja v drugega. Tako imamo pravzaprav le štiri naglasne tipe: v prvega in drugega gredo glagoli, ki se končujejo na nepoudarjen končaj; v tretjega glagoli z naglašnim -ím, v četrtega pa glagoli z naglašnim končajem -ēm, -ám, -újem, -ávam (*-úje je* tu seveda pripona, ne del korena).

Tako gledanje, kot smo pravkar videli, že pronica iz naših pravo-rečno-naglasnih pisanj, samo v zavesti nam še ni dovolj, zato je sporadično, nepovezano in nesistemsko, kar kvari ugled pravorečniku, ki enim glagolom pomaga pri porodu novega naglasa, v bistvu enakim drugim ga pa preprečuje. S tem seveda nepotrebno motimo jeziku razvoj, kakor je bilo tudi v JiS že rečeno; paziti moramo le, da novi naglas ne bo neolikan, kakršnega si menda žele tisti, ki bi radi naglaševali kar tako, kot se jim jezik v ustih obrne.

Razbora naglasa pri nedoločniških oblikah ne bomo oprli na nedoločnik, kakor sta to storila Breznik in Rupel. Ker slovenski knjižni jezik ne zahteva intonacije, se nedoločnik ne loči po naglasu od opisnega deležnika za ženski spol ednine. Opisni deležnik je od nedoločnika uporabnejši zategadelj, ker ga poznajo tudi tisti Slovenci, ki tako imenovanega dolgega nedoločnika nimajo, Dolenjci na primer. Razen oblike za ženski spol ednine bomo upoštevali tudi obliko za moški spol, ki jo prav tako poznajo

vsi slovenski govori, hkrati pa nam predstavlja namenilnik, seveda samo pri nedovršnih glagolih. Tretja oblika, ki nam bo pomagala določiti naglasne tipe nedoločniških oblik, je trpni deležnik za moški spol ednine, ki glede na mesto naglasa večinoma zastopa tudi glagolnik.

Odnos teh treh glagolskih oblik nam izloča sedem tipov.

1. mísl-il, mísl-íla, míšlj-en. Tako še *délal, slíšal, vídel, véroval, dvígnil, sédel, čúl, píl*.

2. plétel, plét-la, plet-èn.

3. nòs-il, nos-íla, nòš-en. Tako še *čákal, písal*.

4. kos-íl, kos-íla, koš-èn. Tako še *končál, kupovál, sedèl*.

5. pokós-il, pokos-íla, pokoš-èn. Tako še *žélel, kléčal, péljal*.

6. stakn-il, stak-níla, sták-njen.

7. cvet-èl, cvet-là, razcvet-èn.

Pripomniti moramo takoj, da je *cvetèl* itd. komajda poseben tip, ker je sam zase. V opisnem deležniku se strinjajo z njim še sestavljenke tipa *izšèl*, medtem ko je pri drugih takšnih sestavljenkah končniški naglas le dubleten: *nášel* ali *našèl*. Tudi 6. tip že odмира, prav kot pri sedanjiških oblikah četrti. Slovenska slovnica 1956 ima za navadnejši izgovor po našem tretjem tipu, torej *stáknil, stakníla* in ne *staknìl, stakníla*. Ostalih pet tipov pa se še čvrsto drži.

Prvi tip je enak prvemu sedanjiškemu, to je, naglas je vedno na korenu in se ne premika. Vanj so prešli tudi vsi v nedoločniku brezpriponski glagoli, ki nimajo v korenu širokega *ô* ali *ê*: *trésel, potfl, popíl*. Razen teh se lahko tako naglašajo tudi glagoli našega tretjega tipa iz V. vrste: namesto *čákala, píšála* lahko torej naglasimo *čákala, píšala*. Slovenska slovnica in SP to prestopanje nedosledno dopuščata. Vsem tem glagolom je treba dopustiti prestop, ker sicer rušimo sistem in vzbujamo videz neopravičljive samovoljnosti.

Naš drugi tip je omejen na nedoločniško brezpriponske glagole, ki se jim koren končuje na soglasnik. V tretji tip gredo glagoli z i-jevsko ali a-jevsko nedoločniško pripono: *nòsil, čákal, písal*, vendar gresta lahko zadnja dva, kot rečeno, tudi po 1. tipu. — Za četrti tip je značilen naglas na glagolski priponi; tudi v sedanjiških oblikah imamo enak naglas. — Podobno je s petim tipom, le da je opisni deležnik za moški spol naglašen na korenu. To so bodisi glagoli III. vrste, ki so v sedanjiku naglašeni na priponi (*želim — žélel*), bodisi glagoli V. vrste, ki v prezentu navadno poleg naglašene končaja -am poznajo tudi dubletnega na nepoudarjen -em (*peljám, péljem, péljal*), bodisi prefigurirani glagoli našega 4. tipa (*razdelím — razdélil*). Ti glagoli na -im, če so prefigurirani, lahko dubletirajo po povsem osamljenem naglasnem tipu: v opisnem deležniku imajo lahko naglas razen v obliki za ženski spol ednine vedno na korenu, torej *pokósil, -o, -i* proti *pokosíla*. — Poudarku *žélel* proti *sedèl* ali *péljal* proti *orál* je težko določiti meje, ker gre v bistvu za nekdanji identičen tip, le da se je v prvem primeru naglas pomaknil proti začetku besede, v drugem pa ne.

Kako pa je s kvantiteto in kvaliteto naglašanih vokalov? Razen Gorenjcev se ju moramo skoraj vsi privajati. Celo Dolenjec mora zamenjati svoje diftonge za enotne glasove, spreminjati barvo vokalov, nekatere pa sploh zameniti. Tako mora storiti še bolj pogosto Štajerec, Gore-

njec pa v glavnem samo v nenaglašanih zlogih. Pravorečnik zato ne bi smel pozabiti povedati, da je v knjižni slovenščini pri glagolu kratek naglas mogoč le v zadnjem zlogu, da pa naglašeni zadnji zlog seveda ni nujno kratek. V nezadnjem zlogu je potemtakem mogoč le dolg naglas. Tako opozorilo je važno ne samo zaradi naših severnih govorov, prleških, prekmurskih in koroških, ki imajo na primer za prvotni praslovanski akut vedno kratek refleks, *dělal* ip., temveč tudi za tiste dialekte, ki so stare padajoče dolžine izgubili, za dijake pa še prav posebej, da vsaj nezadnjih zlogov ne bodo napačno akcentuirali. O kvantiteti bi bilo dobro povedati kakšno okvirno ali usmerjevalno pravilo, kot na primer, da je pri sedanjskih oblikah kračina mogoča le na priponi glagolov na -*ēm* (*potrēm, potri*). Komaj nekaj imamo glagolov z dolgim končajem -*ém* (*vém, povém, smém*). Podobno pomožno pravilo jè, da je formant -*en* pri trpnem deležniku pod poudarkom v ednini moškega spola kratek, sicer pa vedno dolg.

- In še vprašanje kvalitete. To je morda še najteže določiti. Zopet se moramo nasloniti na znanje, ki nam ga daje govor ali narečje, kateremu pripadamo. Določevalec kvalitete bi nam moral s skrbno izbranimi primeri zajeti glavne tipe, kjer se javljata ozka ali široka *o* in *e*. Primere bi moral izbrati v čim idealnejšem nasprotju; glagolu *nêsem, nêsi, nêsla, prinesêna* mora pokazati njegovo nasprotje v tipu *trêsem, trêsi, trêsla, strêsenena* ali *vêži, vézal* in *pêlji, pêljal* itd. Za take primere mora učeči se zavestno najti zadevne reflekse svojega narečja. Priznati moramo, da že najnovejša slovnica skuša povezovati knjižni naglas z narečnim. Nekje hoče bralcu dopovedati, kdaj se naglas premika: takrat, kadar je v kratkem nedoločniku (brez -*i*) širok vokal, n. pr. *krênit, počênit, zaklênit*. To je deloma prav in treba je v tej smeri iti še dalje. Premisliti pa moramo dobro, katero obliko izberemo kot vzorec. Kratki nedoločnik na primer ni najprimernejši za to: pozna ga komaj pol slovenskih narečij, brez -*i* je po moderni vokalni redukciji dostikrat tudi dolgi nedoločnik, razen tega pa že od nekdanj tudi namenilnik, kar vse človeka lahko zavede v zmoto, da ima opraviti s kratkim nedoločnikom. V takšnih okoliščinah je seveda učinkovitost vzorca zelo zmanjšana. Že ko bi se vzel opisni deležnik moškega spola, bi bilo bolje: *krênil, počênil, zaklênil*, še mnogo boljši pa je edninski velelnik, zakaj [široki *ô* ali *ê*, razen v tipu *potrēm, nôsi, pêlji*. Če ga imajo v velelniku, potem ga imajo glagoli I. vrste (razred 1—4) tudi v sedanjiku in opisnem deležniku, kjer je izjema le moški spol ednine: *plêti, plêtem, plêtla*. Če je tak glagol iz V. vrste, ima široko kvaliteto opisni deležnik moškega spola ednine: *pêlji, pêljal* in ravno tako je pri glagolih na nepoudarjeni -*im*: *nôsi, nôsil*, vtem ko ga glagoli na naglašeni -*ím* nimajo: *kôsi — kosíl*.

Pravilno naglaševanje nam otežuje med drugim zlasti tudi upoštevanje glagolskih vrst in razredov. Naglas je namreč samo deloma vezan na vrste, kar niti ni čudno, saj sedaj veljavne glagolske vrste in razredi temelje predvsem na oblikoslovnih in celo glasoslovnih pojavih. Za mnogo takih pregraj se akcent ne meni: *pêljal = nôsil = tôpol = kôsa* itd. Že ko bi naglas vsaj pri glagolu obdelali strnjeno in po resničnih akcentskih tipih, bi bilo knjižni slovenščini v veliko korist.